

יום ג', ג' בניסן תשס"א (27 במרץ)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

בהמשך לדברינו ביומיים האחרונים על הגישה הייחודית/היהודית למונח "חדש", הדברים הנ"ל מבהירים את הקשר היהודי לחכמת התכונה (אסטרונומיה):

פר' "החודש" פותחת במצוה הראשונה שבה נצטווה עם ישראל כעם: **מצוות קידוש החודש**. על הפסוק **"החודש הזה לכם"** נכתב ב"מדרש סוד העיבור": **באותה שעה מסר לו הקב"ה למשה רבינו חוקות חשבון הירח ומסורות דקדוקי משפטיו, והודיעו היאך יהיה מעבר שנים וקובע חודשים**. עם ישראל תמיד התבלט בין הגויים בידיעותיו בחכמת התכונה. "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות? שנאמר: **"ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"**. [דברים ד' 6] איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר, זה חישוב תקופות ומזלות." [מסכת שבת עה.]

במסורת הדורות מימי קדם ועד ימינו, אנו עדים לבקיאותם המופלגת של גדולי ישראל באסטרונומיה. כבר על אברהם אבינו יש ידיעות שהיה בקי במהלכות הכוכבים: **אמר ר' אלעזר המודעי: איצטגנינות גדולה היתה בלבו של אברהם אבינו שכל מלכי מזרח ומערב היו משכימים לפתחו**. [בבא בתרא ט"ז:] **וכן מביא יוסף בן מתתיהו (יוסיפוס) בקדמוניות היהודים ש"היה בקי בענייני שמיים"**. [ספר ראשון פסקה ז' ב].

על בני שבט יששכר נאמר שהיו **"יודעי בינה לעתים"** [דברי הימים"א י"ב 32], שבט הבקי במהלכות הכוכבים. ר' יהושע בן חנניה ידע על הופעת כוכב אחד שעולה כל 70 שנה ומטעה את הספנים [מסכת הוריות י"א]. **האמורא שמואל אמר על עצמו שנהירים לו שבילי שמיא כשבילי נהרדעא עירו** [מסכת ברכות נ"ח:].

מגדולי חכמינו הראשונים היו יודעי אסטרונומיה מפורסמים. **ר' אברהם אבן עזרא כתב ספר אסטרונומיה. הרמב"ם שילב לראשונה את האסטרונומיה בתוך עולם ההלכה ממש, כאשר הכניס להילכות קידוש החודש פרקים הדנים בחשבונות המסובכים של ראיית הירח החדש**. (כדוגמא: העיקרים שצריך אדם לידע תחילה לכל חשבונות האיצטגנינות, בין לדרכי חשבון הראייה בין לשאר דברים – אלו הם: הגלגל (גלגל המזלות) מחולק בש"ס (=360) מעלות. כל מזל ומזל 30 מעלות. ומתחיל מתחילת מזל טלה. וכל מעלה ומעלה – ס' (60) חלקים. וכל חלק וחלק – ס' שניות. וכל שניה ושניה – 60 שלישיות. וכן תדקדק החשבון, ותחלק כל זמן שתרצה. [קידוש החודש י"א ז'])

הרלב"ג (ר' לוי בן גרשון – גרשונידיז) נחשב לאחד מגדולי האסטרונומים בדורו, לאחר שהמציא מכשיר תצפית אסטרונומי בשם "מטה יעקב", וביצע חישובים מדויקים מקודמיו. **ר' אברהם זכות** (בעל "ספר יוחסין") חישב לוחות אסטרונומיים - "אֶלְמִנְכִים" – בהם השתמש **קולומבוס** במסעותיו, ומוכר הסיפור שקולומבוס איים על ילידי אמריקה שאם יסרבו לספק לו מזון – יעלים להם את הירח. היה זה ליקוי הירח של 1 באוקטובר 1504 שקולומבוס ידע על קיומו באמצעות האלמנכים של ר' אברהם זכות. {תאריך לועזי זה אינו תואם את התאריך העברי, אור לכ"ד בתשרי של אותה שנה. ליקוי הירח מתרחש באמצע החודש הירחי, כלומר באחד הלילות של י"ד – ט"ז של אותו חודש. אך כנוהגי, אני מצטט ממקורותיי... העורך.}

ר' דוד גנז היה עוזרם של האסטרונומים הנודעים **ברהם וקפלר**. **ר' רפאל מהנובר, מחבר ספר "לוחות העיבור" היה תלמידו של המתמטיקאי המפורסם, לייבניץ. כמה מכתשים בירח נקראים על שמותיהם של אבן עזרא, הרלב"ג, ור' אברהם זכות**.

יום נעים, עם ציפיה לישועה בחודש הגאולה!

יום ג', ג' בניסן תשס"א (27 במרץ)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.

אבא קובנר, 1978

במשך הדורות לא כבתה הגחלת היהודית, ובכל דור ודור היו מחכמי ישראל שהיו בקיאים בחכמת התכונה (אסטרונומיה). גם כיום - בשנים האחרונות הוקם מכון ללימודי קידוש החודש שעל-יד ישיבת כרם ביבנה.
[שי ואלטר - מכון ללימודי קידוש החודש]

יום נעים, עם ציפיה לישועה בחודש הגאולה!

למעוניינים לקבל את הדף, נא התקשרו לטל. 6432843 - 08 (מרדכי)